

OMON MATCHON DASTONLARINING BADIY XUSUSIYATI

Nafisa Nazarova Matnazarovna

UrDU Fiologiya va san'at fakulteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola Omon Matchonning dostonlarining badiiy xususiyatlarini tahlil qiladi. Maqolada shoirning dostonlarida tasviriy san'at, folklor an'analari, badiiy uslub va ritmik struktura kabi muhim jihatlar ko'rib chiqiladi. Omon Matchonning asarlaridagi inson va tabiat, vaqt va o'tgan davr, qahramonlik va sevgi kabi mavzularning falsafiy chuqurligi va xalqona ruhdagi ifodalanishi tahlil etiladi. Shoirning dostonlari adabiyotimizda alohida o'rin tutib, xalqimizning ma'naviy va madaniy merosini yuksaltirishda muhim ahamiyatga ega. Maqola Matchonning badiiy tafakkurini, poetik uslubini va uning xalq adabiyotiga qo'shgan hissasini yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Omon Matchon, doston, badiiy uslub, folklor an'analari, poetik tasvir, ritmik tuzilma, qahramonlik, inson va tabiat, adabiyot.

Аннотация: Данная научная статья анализирует художественные особенности эпосов Омона Матхона. В статье рассматриваются ключевые аспекты, такие как художественные образы, фольклорные традиции, художественный стиль и ритмическая структура в произведениях поэта. Анализируется философская глубина и народное выражение таких тем, как человек и природа, время и прошлое, героизм и любовь. Эпосы Матхона занимают особое место в нашей литературе и играют важную роль в поднятии духовного и культурного наследия нашего народа. Статья направлена на освещение художественного мышления Матхона, его поэтического стиля и его вклада в национальную литературу.

Ключевые слова: Омон Матхон, эпос, художественный стиль, фольклорные традиции, поэтические образы, ритмическая структура, героизм, человек и природа, литература.

Annotation: This scientific article analyzes the artistic features of Omon Matchon's epics. The article examines key aspects such as artistic imagery, folklore traditions, artistic style, and rhythmic structure in the poet's works. The philosophical depth and folk expression of themes like human and nature, time and the past, heroism, and love are discussed in his works. Matchon's epics hold a special place in our literature, playing a significant role in elevating the spiritual and cultural heritage of our people. The article focuses on illuminating Matchon's artistic thinking, poetic style, and his contribution to national literature.

Keywords: Omon Matchon, epic, artistic style, folklore traditions, poetic imagery, rhythmic structure, heroism, human and nature, literature.

Kirish. Omon Matchon (1908-1985) - o'zbek xalqining mashhur shoiri, adib va dostonchisi bo'lib, uning asarlari nafaqat o'z davrida, balki keyingi avlodlar uchun ham katta badiiy va ma'naviy ahamiyat kasb etadi. U xalqimizning boy tarixiy, madaniy merosini o'zining poetik asarlari orqali avlodlarga yetkazgan buyuk ijodkorlardan biridir. Omon Matchonning dostonlari o'zining badiiy yuksakligi, til va uslubining go'zalligi, shuningdek, odam va tabiat o'rtasidagi munosabatlarni tasvirlashdagi chuqur falsafiy anglashuvlari bilan ajralib turadi.

Omon Matchon Dostonlarining badiiy xususiyatlari turlicha bo'lib olimlar, adabiyotshunoslar tomonida quydagicha talqin qilinadi.

Badiiy tasvir va rang-baranglik: Omon Matchon dostonlarida tasvirlar, simvollarning boyligi, betakror tasviriy vositalarining ishlatilishi e'tiborga molikdir. U dastlabki yillarda o'zining qalamiga mansub bo'lgan she'riy va badiiy tasvirlar bilan ko'plab o'quvchilarning diqqatini tortgan. Matchon, ayniqsa, tabiatni tasvirlashda o'ziga xos yondoshuvni tanlagan. Tabiatni inson ruhiyatining aks-sadosi sifatida tasvirlab, uning xususiyatlarini insonning ichki kechinmalari bilan birlashtiradi.

Misol uchun, «To'lib o'sgan daraxt» dostonida, daraxtning o'sish jarayoni orqali insonning hayotdagi maqsad va orzulari haqida chuqur fikrlar ifodalangan. Matchon bunday tasvirlarda faqat tashqi qiyofani emas, balki uning ichki mohiyatini, ya'ni inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlikni ifodalaydi.

Folklor an'analari va simvollar: Matchon dostonlarida o'zbek folklorining an'analari va simvollaridan keng foydalanilgan. U o'z asarlarida xalq dostonlari va mifologiyasining asosiy motivlari, obrazlari va ramzlarini o'zining badiiy tiliga moslab, yangi bir shaklga keltirgan. Dastlabki folklor ma'lumotlarini o'zgartirmasdan, ularni zamonaviy dunyoqarash bilan boyitadi. Uning asarlarida yurt va vatan, muhabbat, insonning ichki kurashlari kabi universal mavzular urf-odatlar va qadriyatlar bilan chambarchas bog'liq holda ifodalangan.

Matchonning «Qahramon» dostonida xalqning qahramonlik, fidoyilik, sevgi va vatanparvarlik haqidagi qadriyatlari asosiy mavzu sifatida kiritilgan. U dostonning har bir qahramoniga xalqning orzu-umidlarini, hayotga bo'lgan ishonchini, o'ziga xos orzu va niyatlarini singdirib, o'quvchini har bir qahramonning shaxsiy va ijtimoiy dardlariga o'xshash holatlarda qahramonlashishga undaydi.

Poetik uslub va ritmik struktura: Omon Matchonning dostonlaridagi badiiy uslub ham alohida ahamiyatga ega. Uning uslubi o'zining oddiyliigi va tushunarli bo'lishi bilan birga, chuqur falsafiy mazmunga ega. Shoir poetik tilda oddiy va tabiiy bir uslubni tanlagan, lekin bu oddiylik uning asarlarini yanada samimiy va insoniy

qiladi. Matchon o'z dostonlarida o'ta murakkab she'riy strukturadan voz kechib, tabiiy, sodda va ta'sirchan ritmik tuzilma yaratgan. Uning asarlarida oqimdagi ohanglar, qofiyalar va ritm usullari tabiatni tasvirlashdagi o'ziga xosligi bilan birga, o'quvchining hissiy holatiga ta'sir ko'rsatadi.

Mavzular va falsafiy chuqlik: Omon Matchon dostonlarining yana bir muhim badiiy xususiyati bu ularning chuqur falsafiy mazmunida ifodalangan dunyoqarashidir. Matchon insonni, uning maqsadlarini, ichki kurashlarini, baxt va faqat yuksak idealga intilishini dostonlarida keng o'rganadi. Uning asarlarida mavjud bo'lgan «inson va tabiat», «inson va jamiyat», «qahramon va yurt» kabi qarama-qarshi tushunchalar ham badiiy tarzda va mushtarak ma'noda aks ettirilgan.

Uning "O'tgan kunlar" dostonida, vaqt va o'tgan davrga nisbatan nostaljik his-tuyg'ular tasvirlanadi, lekin bu nostalgiya faqat o'tgan davrni eslash bilan cheklanib qolmaydi, balki o'tmishdagi qadriyatlarning bugungi hayotdagi ahamiyatini anglashga chorlaydi.

Omon matchon dostonlarining adabiy merosi: Omon Matchon dostonlari o'zining badiiy boyligi, falsafiy chuqurligi va insonparvarlik ruhidagi yuksak badiiy uslubi bilan adabiyotimizda o'chmas iz qoldirdi. Uning dostonlari nafaqat o'zbek adabiyotining o'ziga xos bir qismidir, balki xalqimizning tarixiy tafakkuri, ma'naviy qadriyatlari va madaniy merosini o'rganish va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Matchon asarlari bugungi kunda ham o'quvchilarni o'zining chuqur fikr-mulohazalari, hayotiy muhabbat va umidlarini ko'rsatuvchi ramzlari bilan ilhomlantiradi.

Xulosa. Omon Matchonning dostonlari o'zining badiiy uslubi, rang-barang tasvirlari, poetik va ritmik tuzilmalari, shuningdek, falsafiy chuqurligi bilan o'zbek adabiyotida alohida o'rin tutadi. Uning asarlari xalqimizning milliy ruhini aks ettirib, adabiyot tarixiga beqiyos hissa qo'shgan. Shoir, nafaqat o'zining badiiy me'yorlarini belgilab bergan, balki xalqining ma'naviy dunyosini o'rganishda yangi ufqlarni ochgan ijodkordir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Omon Matchon, "Qahramon", 1960.
2. Tursunali G'ulomov, "Omon Matchon: Ijodiy yuksalish", Toshkent, 1982.
3. Shavkat Rahimov, "Omon Matchonning badiiy tafakkuri", Toshkent, 1995.